

140 lat Katedry Geodezji na Politechnice Lwowskiej

W TYGLU NARODÓW

W 1749 roku w jezuickim Collegium Nobilium we Lwowie do wykładów matematyki wprowadzono geometrię i miernictwo. 122 lata później na Akademii Technicznej powstała Katedra Geodezji Wyższej, a 170 lat później narodziła się Lwowska szkoła geodezyjna, której twórcami byli: Lucjan Grabowski, Kasper Weigel i Władysław Wojtan.

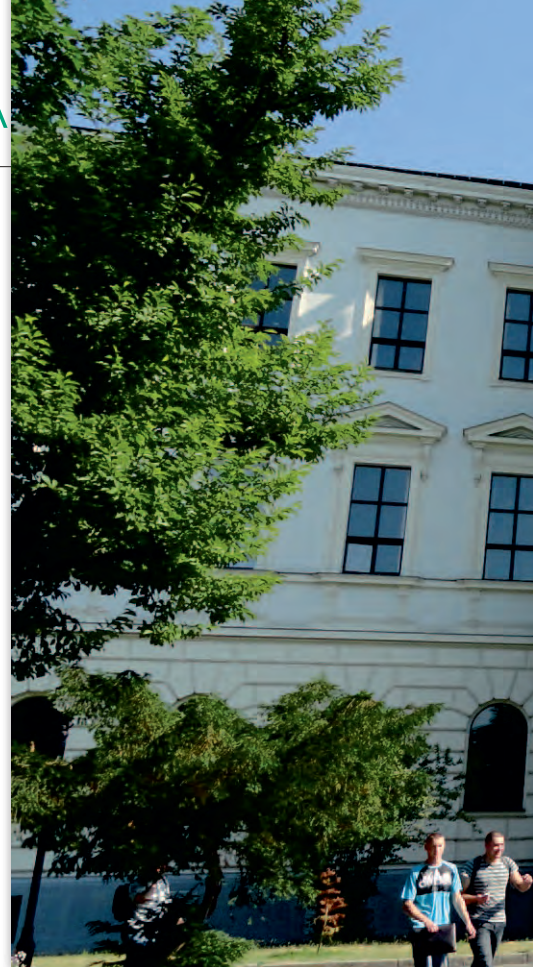
JANUSZ ŚLEDZIŃSKI

Od XVIII w. miernictwo i geodezja były w lwowskiej uczelni jednymi z głównych przedmiotów nauczania. W wyniku pierwszego rozbioru Polski (1772) Lwów został włączony do zaboru austriackiego i dalszy rozwój szkolnictwa wyższego wzorowany był na organizacji uniwersytetów austriackich. W roku 1787 wprowadzono na uniwersytecie naukę miernictwa, a w 1825 wykłady z zakresu budownictwa i miernictwa. W 1844 powstała Akademia Techniczna, w której wykładano geometrię praktyczną. W wyniku reorganizacji Akademii (1871-76) utworzono Katedrę Geodezji i Astronomii Sferycznej prowadzoną przez geodetę Dominika Zbrożka. Już wówczas geodezja wykładana na Wydziale Inżynierii i Budownictwa podzielona była na geodezję niższą (miernictwo) i geodezję wyższą. Dzisiejsze władze Politechniki Lwowskiej za początek Katedry Geodezji Wyższej przyjęły właśnie rok 1871.

W roku 1867 wprowadzono autonomię Galicji, co dawało szanse szybszej polonizacji lwowskich uczelni i umożliwiło wprowadzanie zmian organizacyjnych. W roku 1870 dekret cesarski wprowadził oficjalnie w Akademii Technicznej język polski. W roku 1877 cesarz nadał jej prawo używania nazwy „Technische Hochschule”. Jednak kierownictwo uczelni nie chciało używać obcej nazwy i w korespondencji krajowej pisano „Szkoła Politechniczna”, a język niemiecki był

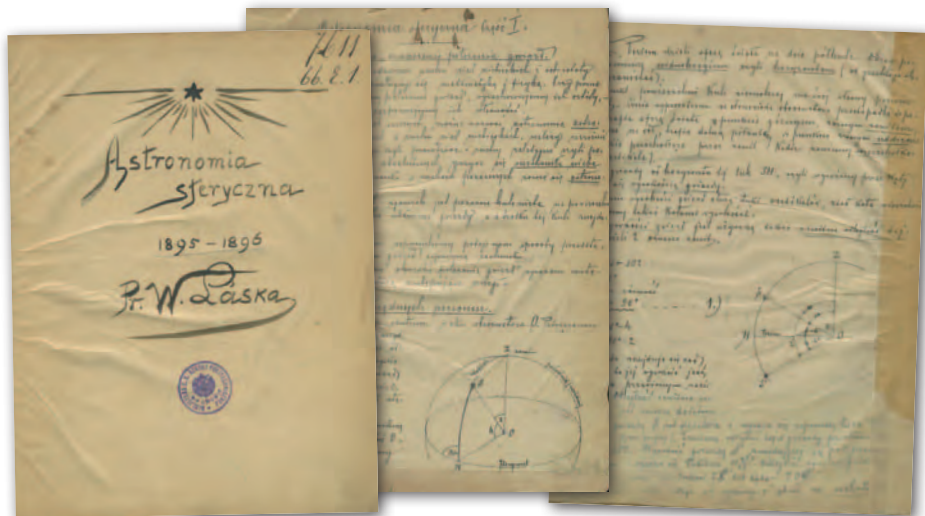
stosowany jedynie w kontaktach z Wiedniem. W latach 1894-95 wydzielono Katedrę Miernictwa (geodezji niższej), którą objął Seweryn Widt, i Katedrę Geodezji Wyższej i Astronomii, której prowadzenie powierzono Wacławowi Lasce – Czechowi z pochodzenia władającemu piękną polszczyzną. W roku 1909 profesorem geodezji wyższej został Lucjan Grabowski, a wykłady z miernictwa przejął Kasper Weigel, późniejszy twórca polskiej szkoły rachunku wyrównawczego i teorii błędów.

Warto też wspomnieć, że we wrześniu 1880 roku Szkołę Politechniczną odwiedził cesarz Franciszek Józef, który zamówił u Jana Matejki 11 obrazów przedstawiających postęp techniczny ludzkości. Obrazy te – wykonane przez uczniów mistrza Matejki – do dzisiaj zdobią plafony Sali Senatu Politechniki Lwowskiej.

Już na początku XX w. Szkoła Politechniczna we Lwowie uważana była w cesarstwie austriackim za drugą pod względem poziomu nauczania uczelnię techniczną po Politechnice Wiedeńskiej. W roku 1901 przyznano jej prawo przeprowadzania przewodów doktorskich i nadawania tytułu „doctor rerum technicarum”.

W okresie międzywojennym Szkołę Politechniczną przemianowano na Politechnikę Lwowską (1920). W skład nowo otwartego Oddziału Mierniczego weszły trzy kate-

Rękopis skryptu z astronomii sferycznej pisany piękną staropolską polszczyzną ręką profesora Laski. Rękopis pochodzi ze zbiorów autora i jest dostępny na GeoForum.pl w zakładce Perelki

FOT. JANUSZ ŚLEDZIŃSKI

Gmach Politechniki Lwowskiej zbudowany w latach 1873-77 według projektu profesora Juliana Zachariewicza, jednego z najznakomitszych architektów Galicji XIX wieku, późniejszego rektora Politechniki Lwowskiej. Przykład wpływu architektury wiedeńskiej na obecny kształt urbanistyczny Lwowa

la – Politechnika Warszawska, ●Michał Paszkiewicz – Politechnika Śląska.

W czerwcu 1993 roku Instytut Politechniczny otrzymuje nazwę Uniwersytet Państwowy Politechnika Lwowska, a w roku 2000 uzyskuje status Uniwersytetu Narodowego i oficjalna nazwa uczelni brzmi obecnie: Narodowy Uniwersytet Politechnika Lwowska. Wielu pracowników naukowych tej uczelni zna dobrze jej historię i wysoki poziom szkoły geodezyjnej z czasów przedwojennych. Wyrażają oni zdecydowaną wolę utrzymania tego wysokiego poziomu dydaktyki i prac naukowych. Potwierdzeniem tych ambicji jest oficjalny ranking wyższych uczelni Ukrainy „Kompas 2010”, w którym Politechnika Lwowska znalazła się w grupie pięciu najlepszych uczelni technicznych na Ukrainie.

Obecnie w Instytucie Geodezji na Wydziale Geodezyjnym kształci się na Politechnice Lwowskiej blisko 600 studentów. Zajęcia dydaktyczne w Instytucie Geodezji kierowanym przez prof. K. Tretjaka są prowadzone w katedrach: ●Geodezji (kieruje prof. O.I. Moroz, który sprawuje również funkcję dziekana Wydziału), ●Kartografii i Modelowania Geoprzestrzennego (prof. P.G. Czerniaga), ●Geodezji Wyższej i Astronomii (prof. F.D. Zabłocki), ●Geodezji Inżynierskiej (prof. J.M. Kostecka), ●Fotogrametrii i Geoinformatyki (prof. O.L. Doróżynski), ●Katastru (prof. L.M. Perowicz).

Od kilkudziesięciu lat utrzymywane są bliskie kontakty między Politechniką Lwowską i uczelniami w Polsce. Wielu profesorów Politechniki Lwowskiej pracuje równolegle w: Krakowie (prof. O. Doróżynski), Rzeszowie i Kutnie (prof. K. Tretjak), Wrocławiu (prof. J.M.Kostecka), Warszawie (prof. S. Sawczuk). W latach ubiegłych zorganizowano wiele ukraińsko-polskich konferencji i sympozjów. Warto tu przypomnieć sympozjum zainicjowane przez prof. K. Tretjaka poświęcone Kasprovi Weiglowi – sławnemu polskiemu geodecie, profesorowi i rek-

dry: ●Astronomii i Geodezji Wyższej – kierowana przez prof. Lucjana Grabowskiego, ●Miernictwa I – kierowana przez prof. Kaspra Weigla, ●Miernictwa II – kierowana przez prof. Władysława Wojtana. Jak pisze prof. Ewa Krzywicka-Blum – profesorowie ci reprezentowali różne typy osobowości i rozwijali swą aktywność w różnych kierunkach; może w tym właśnie upatrywać trzeba wartości dzieła, które stworzyli wspólnie, a które dziś, z perspektywy lat, bez zastrzeżeń można nazwać lwowską szkołą geodezyjną (1919-41).

W 20-leciu międzywojennym poziom studiów geodezyjnych na Politechnice Lwowskiej był powszechnie uznany za najwyższy w Polsce. 11 listopada 1936 roku prezydent Ignacy Mościcki przyznał uczelni Krzyż Kawalerski Orderu Polonia Restituta za „działalność naukową i wybitny udział w walce o zjednoczenie Ziemi Polskich w latach 1918-20”.

Burzliwe losy II wojny światowej nie ominęły Politechniki. 22 września 1939 roku Armia Czerwona zajęła Lwów i zaraz zreorganizowano uczelnię. Nazwę zmieniono na Lwowski Instytut Politechniczny. Wydział Inżynierii przekształcono w Wydział Budownictwa Drogowo-Wodnego. Działały wówczas trzy katedry geodezyjne: ●Geodezji, ●Instrumentów Geodezyjnych i Fotogrametrii, ●Astronomii i Geodezji Wyższej.

W czerwcu 1941 roku Lwów zajęły wojska niemieckie. Uczelnia została zamknięta, dokonano aresztowań kadry profesorskiej. W nocy z 3 na 4 lipca 1941 r. na Wzgórzach Wuleckich we Lwowie okupanci rozstrzelali grupę 25 polskich profesorów wyższych uczelni Lwowa, wśród nich wielu znanych i zasłużonych dla polskiej geodezji naukowców. Zamordowani zostali między innymi: Kasper Weigel, Antoni Łomnicki i Włodzimierz Stożek. Trzy tygodnie później gestapo zakatowało w więzieniu prof. Kazimierza Bartla, rektora Politechniki Lwowskiej i premiera kilku kadencji rządów Rzeczypospolitej.

Po zajęciu Lwowa przez Rosjan (27 lipca 1944 r.) uczelnia wznowiła pracę i jako pierwszy utworzono w 1945 roku Wydział Geodezyjny. Znaczna część politechnicznej kadry profesorskiej opuściła Lwów, przenosząc się do Wrocławia, Krakowa, Poznania, Gliwic i Bytomia. Kontynuatorami lwowskiej szkoły geodezyjnej po 1945 roku byli pracownicy naukowcy i absolwenci Politechniki Lwowskiej pracujący na polskich uczelniach. Wspomnieć można niektórych z nich: ●Zbigniew Skąpski – Politechnika Krakowska, ●Józef Kożuchowski – Politechnika Wrocławska, ●Roman Hlibowicki – Akademia Rolnicza we Wrocławiu, ●Mieczysław Wrona – Politechnika Krakowska, ●Walenty Szpunar – Politechnika Warszawska, ●Czesław Kame-

Salę Senatu zdobią obrazy wykonane przez uczniów Jana Matejki zamówione przez cesarza Franciszka Józefa podczas jego wizyty w Politechnice Lwowskiej 13 września 1880 roku. 11 obrazów tworzących cykl „Triumf postępu” przedstawia alegorycznie idee rozwoju myśli ludzkiej i nauki

przez służby byłego Związku Radzieckiego KGB i NKWD w celu skompromitowania pewnych działaczy politycznych w Niemczech i „ukraińskich burżuazyjnych nacjonalistów”. Ta dość obszerna praca (187 stron), napisana po ukraińsku z krótkimi streszczeniami w językach: angielskim, niemieckim i polskim, ma być przetłumaczona w całości na polski.

Z wielką przyjemnością i satysfakcją należy zauważyć, że współpraca oraz naukowe i towarzyskie kontakty między pracownikami polskich uczelni i Politechniki Lwowskiej stale się pogłębiają. Owocem tych kontaktów są także liczne wzajemne wizyty. Miejmy nadzieję, że nasze stosunki jeszcze bardziej się zacieśnią z chwilą włączenia Ukrainy do rodziny krajów Unii Europejskiej.

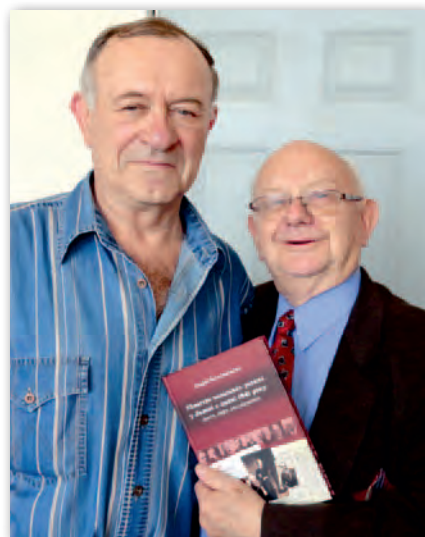
PROF. DR HAB. INŻ. JANUSZ ŚLEDZIŃSKI
(emerytowany pracownik Politechniki Warszawskiej, czynny profesor zwyczajny WSGK w Kutnie i profesor zwyczajny WSZ w Chełmie)

torowi Politechniki Lwowskiej – połączone z odsłonięciem popiersia profesora Weigla na domu, w którym mieszkał. Miałem honor odsłaniać ten relief razem z rektorem Politechniki Lwowskiej [GEODETA 2/1996]. Z inicjatywy kolegów ukraińskich podjęto kilka wartościowych projektów. Jednym z nich jest inicjatywa profesorów K. Tretjaka, F. Zabłockiego i A. Dulcewa odbudowy byłego polskiego wysokogórskiego obserwatorium meteorologicznego na górze Pop Iwan w Czarnohorze i urządzenia w nim ukraińsko-polskiej geodezyjno-satelitaro-geofizycznej wielofunkcyjnej stacji badawczej. Plany rekonstrukcji przygotowała strona ukraińska, wspólnie ze stroną polską opracowano plan zagospodarowania stacji. Projekt nie jest jeszcze zrealizowany ze względu na brak środków finansowych.

Uroczystość jubileuszu 140-lecia najstarszej na Ukrainie Katedry Geodezji była połączona z dwudniową konferencją naukową „Geodezyjny monitoring środowiska” (17-19 czerwca). Podczas sesji jubileuszowych delegacje zagraniczne i przedstawiciele licznych ukraińskich uczelni i instytucji składali życzenia okolicznościowe. Miałem przyjemność wystąpić w imieniu kierownictwa Katedry Geodezji Wyższej i Astronomii Geodezyjnej Politechniki Warszawskiej, rektora Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Chełmie i rektora Wyższej Szkoły Gospodarki Narodowej w Kutnie, z którymi Politechnika Lwowska od wielu lat współpracuje [GEODETA 2/2011]. Poproszono mnie również o wygłoszenie prelekcji dla studentów i pracowników Instytutu Geodezji na temat europejskich i globalnych programów naukowych, w których Polska bierze udział

(sprawozdanie opublikowano w uczelnianym periodyku „Auditorija”). Duże zainteresowanie wzbudziły na konferencji opracowania biograficzne przygotowane przez przedstawiciela czeskiej delegacji z Pragi, między innymi pełen interesujących i mało znanych szczegółów referat o życiu i działalności naukowej prof. Kaspra Weigla.

Przy okazji konferencji organizatorzy zaprezentowali wydaną ostatnio przez Wydawnictwo Politechniki Lwowskiej pracę Andrzeja Bolanowskiego „Zabójstwo polskich profesorów we Lwowie w lipcu 1941 roku. Fakty. Wersje. Interpretacje”. Na podstawie ukraińskich, niemieckich i polskich dokumentów archiwalnych autor dowodzi w niej, że w zbrodni tej nie brał udziału ukraiński oddział „Nachtigall” oraz że mit o udziale tego oddziału był rozpowszechniany

Prof. F. Zabłocki i prof. J. Śledziński podczas prezentacji książki o mordzie polskich naukowców we Lwowie w lipcu 1941 r.

Materiały źródłowe:

- pl.wikipedia.org/Wiki/Politechnika_Lwowska
- www.lwow.com.pl/Pol
- www.zik.ua/pl/news2010
- www.lp.edu.ua/fileadmin/IGD/index
- Auditorija, Osvitnij studentskij tiżniewik, Specwipusk, 17.09.2011, NUPL, Lviv;
- B. Kalinowska-Śledzińska, J. Śledziński: Geodezyjne wędrówki po zachodniej Ukrainie. Współpraca przede wszystkim, GEODETA 11/2004;
- O. Adamienko, B. Kyyak, J. Śledziński, K. Tretjak, F. Zabłocki: Ukrainian-Polish Geophysical Observatory Pip-Ivan in Charnohora Mts. Progress Report, „Reports on Geodesy”, IG&GA WUT, No. 1(64), 2003;
- J. Gutowski, J. Śledziński: Odbudowa stacji badawczej na górze Pop Iwan w Czarnohorze. Przegląd Geologiczny 3/2002, Warszawa;
- J. Śledziński: International cooperation in geodesy and geodynamics realised in the frame of CEI WGST Section C „Geodesy”. Experiences and results, Lviv, Ukraine, 24-27 September 2001;
- M. Bendyna, J. Śledziński, K. Tretjak, F. Zabłocki: Progress in establishment of the Ukrainian-Polish Observatory Pip-Ivan in Charnohora, „Reports on Geodesy”, IG&GA WUT, No. 9 (39), 1998;
- J. Śledziński: Badania na szczycie, GEODETA 5/1997;
- J. Ivankiv, A. Dultsev, F. Zabłocki, K. Tretjak, J. Śledziński: Establishment of the International Geophysical Station Pip-Ivan (2022m) in Eastern Carpathians. „Reports on Geodesy”, IG&GA WUT, No. 3 (26), 1997;
- J. Śledziński: Jak Sympozjum, to tylko we Lwowie. Sympozjum polsko-ukraińskie poświęcone pamięci prof. Kaspra Weigla, GEODETA 2/1996.